

KÉSZ REGÉNY (III.)

B R A S N Y Ó I S T V Á N

„József! József! – szóltam magamhoz új nevemen, melyet akkor még aligha tudhattam, kitől tudhattam volna? – Hogyan leszel majd képes kiutat találni ebből a tömeggyűlésből, mivel ezek aligha fognak egykönnyen utadra engedni, csak milyen erőszakos a vendégszeretetük! Nem olyanak látszanak, mint akik eltűrnék a szóváltást meg a vitatkozást, inkább hajlanak arra, hogy egykettő az ember nyakára lépjenek! Kell ez a te fejednek, vagyis már az én fejemnek, mindkettőnkének együttvéve, vagy mit tudom én, melyikünkének?” – iparkodtam önmagam azonosításával, végleges elkótyavetyélődésem előtt, miközben sejtelmem sem volt arról, hogy a helyzet megoldásaként még a holnapi nap is létezik, az is valami módon idetartozik, mindössze hatást nem képes kifejteni, mivel ez a helyzet csupán az eredetét jelenti az én nehézkes fölfogásomban, amit esernyővel igyekszem elrejteni mások előtt, mintha éppen a pénzemet számlálnám fejben, és nem szeretném, ha mások tudomást szereznének arról, hogy összesen mennyi is lehet: úgyhogy ennyi volt ez az egész folyamat, művelet, tetézve a magam két napra elosztott jelenségével.

Ezek azért ettől függetlenül mégis jól megvoltak itt: a házuk, mintha valaki tetőt ütött volna az alacsonyan úszó füst síkja fölé, ennyi látszott belőle messzebb, nyirkosan csillogó zszindelyezés, egy rendkívüli méretű pikelyes állat bőre kifeszítve horog- meg szarufákra, és alatta, ami létezett, azt már működő szervezetük uralta, a házuk megfejthetetlen és kiismerhetetlen népe, és nekem is e rajzásból kellett volna ösztönzést merítenem a velük kapcsolatos érzelmi állásfoglalásomhoz, ám ez volt az, amit nem lettem volna képes elviselni, még gondolatban sem, vagyis hogy mindjárt az érzelmek kerekedjenek fölülr és toluljanak elő az emberből, mintha máris a belét taposnák ki – a batyu, ami sebtében begöngyölve állt bennem, semmiféle tanújelét nem adta annak, hogy netán napvilágra kíváncozna; különben sem a batyu időnap előtti belőlem való, hanem kimondottan a saját magam

megszületéséről volt szó, nem ezt éreztem-e a hajnalodás meg a rozsdás dzsip láttán is, úgyhogy kétségtelenül önmagamat kellett itt elsősorban számon tartanom, vagyis azt választanom, ami számomra az adott pillanatban a legmegegyezőbb.

„Házatokban odaszokni nekem a vályúra, a zsíros lapú asztal mellé, amelyet váratlan időpontban körülsegletek, nos, itt szorítani magamnak helyet két vadidegen ember között, akiknek szokásait közelről sem ismerem, hogy milyen eszmékkal lehet tele a zsebük, vagy vásott gyermekeitek közé telepedve máris arra készíteni szám ízt, hogy fölváltva sózzák és cukrozzák ételemet: az egyik sózza, miközben a másik ezt helytelenítve éppen cukrozza és ecetezi, emez borsozza, az paprikázza – fűszereknek nyilvánvalóan nem leszek szűkében.”

Valaki ismeretlen az asztal végéről felém bólint; jóindulatú pillantása van, üdvözlőne talán, vagy figyelmemet iparkodik elterelni a kibontakozó eseményről – mintha cipőmet lopnák le a lábamról, hogy utóbb két felemás lábbelivel csúfítsák el öltözékemet, ám mégsem volna illendő szétrúgnom közöttük, mert ki tudja, hányan lepték el az asztal alját, vagy mi lehet a szándékuk leráncigált harisnyámmal? Hasonlóképpen szívélyes képet vágva mutatom ki béketűrésemet: valószínűleg csupán próbát tesznek velem, és majd csak kiismerem fortélyaikat, avagy hányódó kacatként máris oda-vetettek gyermekeiknek játszani? Ennyire rossz és baljós nap virradt volna rám?

– Nekem nincsenek gyermekeim – jelentem ki álszent módon –, hovatovább házaseMBER sem vagyok, úgyhogy most nem is tudom, mire véljem e végtelen kedveskedést és figyelmességet. Rendkívüli örömmel tölt el, hogy jelenlétem eseményszámba megy itt... A darát azért mindenesetre kipiszkálnám a fülemből, mert ez bizonyára csak tévedés lehet, és senkit sem szeretnék félrevezetni...

– Megöltjük, mint a nagy hurkát! – visongatnak, miközben az apróbbak közül mind rajtam rajzik, majoránnaszerű örleményt csapdosva a szemem közé, bár jobb szeretném a kerek, kopogó magvakat, azok legalább lepatnának rólam, akár a nyúlsörét.

– Melyik bors az erősebb, a fehér vagy a fekete? – bömbölik a fülemben, és én taláломra válaszolok:

– A fekete!

– Nem igaz! A fehér! – hazudtolnak meg, és már érkezik is a bors, nem panaszkodhatom; amelletT igazuk van.

– Hiszen ez valóságos fűszersziget! – kiáltok föl. – Máris méltatlannak érzem magam arra, hogy épp ide vetődjek!

– Martalócok! – kiált rájuk ekkor a barátságos tekintetű, bár maga is derül megpróbáltatásaimon, ám támadóim mégis szertefutnak, bizonyára Li-

liput sötét sarkában állapodva meg, és csak az alkalmas pillanatra várnak, hogy újabb rohamukat indítsák ellenem: el nem enyészhetek, mert ételük még érintetlen.

– Ötletes – mondom –, mindenképpen ötletes. Mekkora meglepetés a számomra!

– No, ugye! No, ugye! – így a mosolygós Túlsó Miska. – Különben nem akar-e véletlenül malacdrótot a levesébe? Egészséges, és sok minden ellen jó!

– Akar a csoda! Csak csörtögne a tányéromban, meg kaparászná az alját... Nem szeretném lenyelni...

– Mit nem kényszerül lenyelni az ember! A héját is, meg a bőrét is, és aztán váratlanul megtorpan egy malacdrót előtt, amit tulajdonképpen le sem kellene nyelnie. Am a rezes ízét, a galvanizáló hatását, amit az ember a nyelvére érez, mi sem pótolhatja, olyan, mintha szárazelem pólusait érintené: ez úgyszólván azonosíthatatlan íz volt végig az idők folyamán. Mit gondolsz, miért tettek rézpénzt ősidők óta a holtak szájába? Mi erről a véleménye?

– Mert szegények voltak, és le kellett mondaniuk az aranyról, ami eredetileg odaillett volna – mondtam, és diadalmasan néztem körül: igen helyénvaló válasz volt a részemről, mintha nyiladozni kezdett volna az újdonság, születendő agyam. – Meg már nem állt fönn a veszélye annak, hogy lenyelik, és másikat kérnek!

– No, ebben van igazság! – kénytelen volt elnevetni magát Túlsó Miska; roppantul találó lehetett a megjegyzésem. – Ösztönöz a takarékosagra... Maga messziről jött ember. Nem tudom, hogy takarékos is-e? – kérdezte, mintha ez lett volna most a legfontosabb. Hogy takarékos vagyok-e? Mi az ördögből lennék takarékos?

– Ezen még nem is gondolkoztam – szóltam. – Nem is tudtam, hogy léteznek takarékos emberek. Először számot kéne vetnem azzal, amim van, és épp ez a furcsa, hogy nincsen semmim.

– Hát az esernyő? – kérdezte. Ki gondolta volna, hogy ennyire szemet szűrt neki. – Az az igazság – magyarázta a malacdróttal ízesített levese fölött –, hogy errefelé senki sem hord magával esernyőt; ha esik, ázkolódnak, vagy legfőképp beállnak valami alá arra az időre, amíg el nem áll.

– Ez is lehet megoldás az esőre, hogy valaki gyönyörködik benne, és arra vár, hogy elálljon, ám az alatt az idő alatt egy tapodtat sem halad előre. Ha én is így teszek, és nem veszem kölcsön az esernyőt, higgye el, most nem lennék itt. Kétségtelenül lennék valahol, de közelében sem ennek a helynek: bizonyára érti, mire gondolok. Szóval, hogy egyet tisztázzunk – emeltem föl a hangomat –, az esernyő nem az enyém, egyébbel meg nem dicsekedhetek. Fuccs a takarékoságnak, még a gondolata is távol áll tőlem.

Hozzám sokkalta inkább illene az a kifejezés, hogy szűkölködés, csupán azzal nem vagyok még tisztában, hogy miért. Érezte már valaha ennek a súlyát? – szerettem volna e kérdéssel nyomatékot adni elképzelésemnek. Súly és nyomaték: ekként készülődtem a magam megméretetésére, idegen helyen, idegen asztal végén, belemerülve szinte az idegen levesbe. Nem értettem, mit pislognak ezek rám, talán csalni készülnek a mérlegelésnél?

Odakinn még mindig nem oszlott el a füst, olyasvalami lehetett, mint a felhők háta magas hegyről nézve, azzal a különbséggel, hogy nem villózott rajta napfény, inkább annyira sötétben voltunk, mintha valaminek a gyomrában lennénk, éppolyan kis helyen is: hogy zsugorodna velünk a világ, és pusztán mi lennénk a népessége a kígyóbőrű zsindegy alatt, meg még hozzátartozik az, ami befér a látókörünkbe, ez a megrekkent füst sávjai között félig-meddig sejthető lehetne, habár alig több a semminél, rendezetlen tér vagy terület, valami fekete agykéreg felszíne amely kigondolt bennünket: ez az, az eszményiség megvalósulása a szokásostól elúzó dimenzióban, végtelen kiterjedésben, ahová senki emberfia nem érkezik, hanem csupán téved.

– Téved – javított ki Túlsó Miska, miközben a többiek, végezvén a levesel, úgy figyelték, mintha tanításon lennének. – Illetve ennek alig van jelentősége. Valami mindig indulhat a rossz oldaláról, és tűnhet olybá, hogy sohasem fog a mérlegelő szempontjából megfelelő helyre elérni. De vajon az-e a kellő helye? Nem az-e mindennek a legjobb helye, ahová végül is jut? Már csak azáltal is, hogy jut valahová. Ehhez mit szólna?

Tátott szájjal hallgattam, a súlyos kanál már szinte húzta a kezemet, ideje lett volna lecsapnom, vagy inkább a tányéromat fölfordítanom, ezzel a kijelentéssel: – Köszönöm, én ebből nem kérek! – Tehát egy alsóbb tudatszintre menekülni, föl hagyni ezzel az alakoskodással, mintha valamit is képviselne a véleményem, hát jelenthetek én így egymagamban valamit is? József, József!

Időt élek én? Vagy időtlenséget? Vagy csak úgy összeviszva valahol a kettő között, a Félnadrágot meg Túlsó Miskát összekötő pályán rajzolódik ki gondolati alakváltásom, takarékoskodóra meg szűkölködőre, vagy csupán a tévedőre, az eltévedőre, örökösen a szög mellé csapdosóra, aki képtelen fején találni, de nem hagyja föl a sorozatos próbálkozással: már magam is azzal vagyok, hogy jobb lenne, ha valami módon elejét vennék jelenségemnek, eloszlatnának vagy elhessenéne, akár egy lisztfelhőt a füstfelhőben, ám azért még teszek egy megjegyzést, rájuk, magamra, vagy mulatságos világukra és nevetségesség módton történt közéljük keveredésekre, de leginkább levesük ízére, illetve ördögöt az ízére, amikor nem is jutottam el addig, hogy megkóstoljam:

– Ennek az ecetnek a szaga engem leginkább a halottmosdatásra emlékeztet. Ugye, hogy nem tévedek?

Most nem tévedek, Túlsó Miska, most megállítom a rézdrót ízét a nyelveden, mintha mutatós fenyőfa- vagy halszálfka lenne, de legalábbis koporsószilánk, én meg a téli kéményseprő, aki végül is meghozom nektek a szerencsét; csoda, hogy így elszökött a tél, nem, vagy csupán a sáron keresztül átmászott a tavaszba?

Jó is volna! És ti, hányan ültök itt, múmiák, hogy épp nekem kelljen rátok fölhívnom a figyelmet! Talán azét, aki föltelepedett a mestergerendára, lábát kétoldalt lelógatva, de alig fér el, a nagy feje semmiképpen sem volna bepréselhető a mennyezet meg a gerenda közötti részbe, kilóg, és úgy néz bele a levesesfazékba, mintha kút mélye lenne, csoda, hogy nem kezd el köpködni bele vagy nyúltsart potyogtatni: az ilyesmire vállalkozók mindig tele vannak ötlettel, vagy majd elkábitja az ecet szaga, és teljes hosszában rá fog zuhanni az asztalra, esetleg úgy, mintha magas lóról bukfencezne le, odébb penderíti a hűlő fazekat is: Ikarosz sem zuhanhatna különbül közénk, átütve a korhadt zszindelytetőt, a háta meg egészen zöld lenne a mohtól.

– Éjnye, te fenekedő! – így Túlsó Miska, mintha ez csakugyan bekövetkezett volna, és nem is énrám förmedne, ám amazok körben még erre sem éreznek föl, bóbiskolnak, akár a szunnyadozó lovak, úgy látszik, igen korán kelhetnek. Én meg mutatom közben, hogy mit találtam pillantásommal a gerendán, magasba nyújtott kezemmel mintha Isten szakadatlan jelenlétére utalnék:

– Kedves, nem? Ragadjuk meg a lábát vagy a kezét, és ráncigáljuk le, hadd szaporodjanak a vendégek!

– Ez nem vendég, mert már tegnap óta keressük; csak hogyan volt képes oda fölkapaszzkodni?

– Ha ájtatosabbak lennének, égre vetett szemük már rég megtalálta volna! De már ilyen az ember semmirekellő természete, hogy szemét lesütve mindig a földön keresgél, táplálékát véli fölfedezni a rögben, de az Igével már nem gondol! Hát ez a homunculus áthidalta a kettő közötti szakadékot, pedig ebbéli igyekezetükben szemre is értelmesebbek már sokan nyakukat szegték! Óhajta talán, hogy elmondjam a magam példáját? Bár abban, becslésem szerint, semmi tanulságos sincs. Mintha szappant főztek volna belőle...

– Ebből is azt fogunk főzni, csak levegyük onnan – fenyegetőzött magából kikelve, de itt alant mégsem alakult ki valami tekintélyesebb pankráción, vagyis senki sem mozdult, még csak nem is biztatták egymást, nyoma sem volt ajkukon hortációnak, még Félnadrág is mintha az én üzenetemmel lett volna távol, vagy egyenesen benne az ekkorra már bizonyára beködösödött palackban: nos, ez csakugyan befelé izzad most a vastag bőre mögött, akár a hűvösödés elől a barázdában elfelé törekvő fázékony hulló – miért, talán

azt képzelte, hogy itt már elfeledték az iménti esetet a borral, és ha egy újabb palackkal kerítenek, abból is részelt majd? Ám most egyre csak azt a vakarcsot könyörögnék lefelé a mestergerenda meg a mennyezet közül, de az mintha odaragadt volna, nem nagy hajlandóságot mutat az engedelmességre, még a lábát is fölhúzza, hogy székre állva el ne kaphassák, és a fejét is elfordítja; ilyen makacs teremtmény sem születik mindennap a világra, csak hogy juthatott oda föl, ahol még a macska sem szokott megfordulni, no csak ezektől mentsen meg az isten, akiknek ilyen követhetetlenek az elgondolásaik, valahogy akként változtatják a helyüket, mintha képzeletben tennék. Mert hol szerezzenek neki ily nagy hirtelen létrát, amin lejöhetne, hogy a csontja ne törjön? Még púpos marad utána, és aztán senkinek semmi haszna belőle, úgy megkurtul, akár az árnyéka, ha a nap örökké a feje fölül tűzne rá – ezek a rémlátomások uralkodnak el utóbb, úgyhogy már csak a kalapjukat vagdossák hozzá meg dobálják felé letről, hátha megkapaszkodik valamelyikben, ahogyan a denevér szokott.

Azután végül is Félnadrágot kezdik kikergetni a házból a kalapokkal, mert mégis eszükbe jut a bor, és hogy hozza elő a flaskát, amit elhányt, és mindhiába bizonygatja, hogy utánahajították, azt sem tudja, hová esett, aminek a majdani, belőle előkerülő, akár tőlem is származó üzenet miatt én örülök a legjobban, ám ezek itt csak erősködnek, úgyhogy végül mennie kell, és nem is fog egyhamar előkerülni.

Mostanra aztán alaposan összezilálódott ennek is a menete, egyszerre mindenki mást és mást akar, mintha a horoszkópjukból diktálnák a cselekedeteiket, Túlsó Miska egyszeriben kiszalajtja kezéből a vezérfonalat, amelyet eddig oly szorosan tartott, talán az ujjára tekerve, de mostantól már hiába is kapkodna érte, egyikük citerázni, a másikuk meg dudálni kezd, a harmadik meg a húsdaráló fogantyúját lát neki forgatni, mintha váratlanul kényszermozgás lett volna az életük, senki sem állja tovább a szavát, mint akik elsőre rosszul választottak, és most sorra kipróbálják, hogy tulajdonképpen mit is kellett volna.

Főként nekem hogy mit kellett volna, ilyen ildomosnak meg levegősnek, ebben a kelő térsztában: velem, érdekes, senki sincs a kellenél jobban elfoglalva: – Semmiség! Semmiség! – hajtogatom mindarra, ami körülöttem történik, habár senki sem mondja föl, hogy hol és mikor követnek el hibát velem szemben, s mely inzultusra kellene figyelmet fordítanom, pontosan melyik nyekergés, dübörgés vagy csikorgás irányul a személyem ellen, mikor kellene hangosabban kiáltanom, szitkozódnom vagy följajdulnom, no de miért? Én még a fantáziámban sem tudnék ekkora zenebonát csapni, a falrengetésnek erre a fokára jutni, ami mégsem lehet mindennapos, miként jelenségem sem e helyen, ahol annyira átmenetileg tartózkodhatom, ahogyan a halandó a siralomvölgyben, amelynek nem tudja, miként én sem en-

nek, hogy hol lehet a bejárata vagy a kijárata, és nem is igen érdeklí, ahogy engem sem, mert mit érdekelje? Ha egyszer máshol várakozik ránk a sorunk, csupán lepottyant az égből ez a kis eltávozás. Mintha valakit túl rövid időre szabadságotlannak, az is mi mást szólhatna erre ezen kívül:

– Semmiség! Hanem hogy mennyire értenek itt maguk hangulatot teremteni, szinte borsózik tőle az ember háta, de igazán! Nem csodálnám, ha hamarosan mindenki táncra perdülne, vagy a ház kezdene forogni velünk, ami majdnem egyre megy: afféle kellemes ebédidő a borongós mennybolt alatt!

Úgy tűnik azonban, hogy nem mindenkinek volt épp ugyanez a véleménye a dologról, helyel-közzel mogorva asszonyok álltak a falnak fordulva, háttal felénk, szinte csak a szoknyájuk szegélyét lehetett világosan kivenni, az is haragosan vagy indulatosan rángatózott, ahogy sebes mozdulatokkal szöszmötöltek valamivel, keserűvel vagy csípős ízűvel, ki tudhatta volna, de mindenesetre már pusztán látványuk is valami feszességet erőltetett arra a gyér fényre, ami szertesugárzott párálló fejünk körül, jelenlétüket én szinte fenyegetőnek láttam, habár pusztán arról lehetett szó, hogy nem szoktam hozzá szakadatlan jelenlétükhöz, és magasan föltorlódott bennem a velük szembeni tartózkodás: nem értettem, hogy létezik az emberiségnek ez a fele, amelyik pusztán végzi azt, ami a dolga, nem tér el a folyamatosságtól, aminek én magam mennyire rossz gazdája lennék! *„Ha mint őseinknek, lenne anyám: az enyém, egyedül az én anyám...”*

No, most végre eltaláltam! Most beértem lelkem zugolyába, ahonnan bizonyára ki sem kellett volna mozdulnom, és akkor nem érnek olyan behatások, amelyeket a legegyszerűbb veszteségnek tekintenem; az emberek – én valahogy nem soroltam magamat közéjük – szörnyű szinten hajlandók a tulajdon szeszélyeikhez igazodni, bennem meg valahogy mintha nem lenne elég tapintatosság e felé irányítani magam, szakadatlanul a nyelvemen van a kiáltás:

– Ostoba játszótársak, idióta környezetem, ezeresztendő korotokra sem fogtok fölőni, és veletek együtt én sem! Terepszemlélt ugyan tarthatunk, de mi más lehetne a végkövetkeztetés?

Tehát így megebédelvén egy szippantást ebből a semmiből, mentünk vissza az állattetemhez, amely ez idő alatt őrizetlenül meredezett az égbolt alatt, illetve csupán a négy karó lába emelkedett az alacsony terjengő füst fölé, mostanra mintha apadt volna valamennyit a szintje, tartós, elnyúló, jégkori apály köszöntött a világra, ezt a jelenséget valamire föltétlenül ki kellett volna használni, legalább egymás alaposabb megfigyelésére és kikérdezésére, a szokványos határokon belül, mintha nem is itt történne mindez, ebben a ritka közegben, ahol a hangunk alig jut el a másik füléig:

- Találkoztunk mi már valahol?
- Így együtt kötve hiszem. Így együtt ez most történt először, erre meg mernék esküdni.
- És külön-külön? Mert eredetileg is úgy értettem, hogy külön-külön találkoztunk-e?
- Kivel külön-külön?
- Akárkivel.
- Külön-külön sem hiszem, hogy találkoztunk volna.

Azt kérdezzem talán, hogy eléggé idegennek tartanak-e, habár ebben én magam túlteszek rajtuk: nem is tudnék ideképzelnéi nálamnál idegenebb valakit, és mintha máris fölülkerekedett volna bennem terhes érzékenységem: az efféle természet viszont semmiképpen sem illik ide, sehová sem igen illik, éppúgy fest, mintha akárhol kitalálnám magamat, csupán az a kérdés, hogy eléggé hitelesre sikerülök-e, vagyis egyszersmind elhisznek-e, akik látnak, vagy épp annak hisznek-e, aminek én hitetni szeretném magamat, vagy csupán fölragadnak valami kezük ügyébe eső husángot, hogy agyba-főbe verjenek velem, s én mintha az esernyővel szeretném a csapásokat távol tartani magamtól, mert, íme, ismét ott van a kezemben, csoda, hogy valami kár nem esett benne, ki nem égették jó nagy darabon a selymét azok az elszánt lurkók, akik ebéd közben még zsebeimet is átkutatták, de ugyan mit letek bennük? Semmit, az égvilágon semmit, sőt némelyikük arra panaszkodott, hogy mennyire hideg van a zsebeimben, még olyikuknak, miután kipróbálta, a markába is bele kellett lehelnie, annyira dermedtnek érezte az ujjait:

- Mintha a tél óta jeget aszalna benne!
- Úgy ropog a vászna, akár a papírpénz, de aztán alig bírod kihúzni a kezdet, mert az is odafagy!
- Olyan üres a zsebe, akár a nyitott pajta, keresztül lehetne nyúlni az egész emberen!

Ez azért már túlzás volt, érzéki csalódás, mintha egymás szemébe bökne az ujjakkal, talán épp ez kímélte meg az esernyőmet, mert ugyan nem éreztem volna magamban akkora lelkiéretet, hogy rájuk rivalljak, miként Túlsó Miska tette; az biztos, hogy merőben ellentétes volt a természetünk, mert míg belőlem kevesebb látszott kívül, ő szűkösebb volt belül, mint aki kifejezetten az egyenes beszéd híve, én meg szakadatlanul a mellébeszélést forgattam a fejemben, habár tudtam, hogy kár a szóért, és egyszeriben el is csodálkoztam azon, miszerint eddig még sohasem fordult meg a fejemben, hogy legjobb lenne a némát adnom, úgy egyszeriben nem tudnának mit kezdeni velem, kárpótlásul viszont végighallgathatnám a találgatásaikat, ahogy körbejárnának, és derékban előre-hátra döntögetnének, mintha ebből bármi közelebbit is megtudhatnának rólam, meg ordítóznának a fülemben – hát ember legyen a talpán, aki ezt kiállná, átkozott jégkori szirének!

Különben sem jártam messze az igazságtól: rengeteg élményem hatására ekkorra elakadt bennem a szusz, és csak ácsorogtam az esernyő alatt, mint ha valaki engemet is odaállított volna közénk valakinek, talán rövidebb lejáratú jelenségnek, aki a napnak a felhők fölötti járását mutatja, azzal együtt távolodik, és mire a nap a föltételezett szemhatárra ér, nekem is megszaz az ellenkező oldalon a helyem, amerre elméleti árnyékom vetülne.

Ekkor azonban az állatot, amelyikről eddig én azt föltételeztem, hogy a totemjük lehet, hogy hajóformáját tekintve valakit abban szándékoznak eltemetni, elúsztatni a füst felett – hiszen az esernyőm is kimondottan temetési esernyő volt, innen alakulhatott ki bennem ez a képzet –, szempillantás alatt rendkívüli ötletességgel darabokra vagdalták, szakértelmük bámulatba ejtett, hogy ahol az imént még a hajót formázó testet képzeltem el, rövid idő múltán már semmi sem volt, talán egy hatalmas vérfolt maradt utána, amit most a füst pereméig a nyomomban settenkedő kutya teljes bátorsággal és nekifeledkezve igyekezett fölnyalni, amíg csak egy másik farka nem került elő valahonnan az ég alól, magasba feszülő farkkal és hátán fölborzolt szőrzettel, fölhaborodott őrségeként a füstlepte lapálynak, még csak nem is csaholva, hanem vészjósló morgást hallatva, mintha a föld lelke indulna meg, mellőzve a dübörgést, csupán a tektonikus morajlás jutna belőle a felszínre, s az én kutyám máris messzire futna előlük, elűznék megátalkodott álmomat, és mostantól mérget vehetek rá, hogy sohasem fogunk a jövőben egymásba botlani, kívülre kerülvén a véletlen határesetein, olyannyira, hogy már az ezzel kapcsolatos esetleges elképzelések sem merülnek föl bennem, csupán a valós kép: az állat maradék vérét mily aprólékos gonddal eltüntető kutyafarka, a szürke bevonatú, rózsaszínű nyelvek sebes vitája az újratamadó ürességgel, hogy ép eszünk edénye, íme, semmi újat sem fogott föl az egészből.

Hogy még nevezetesebbé tegyem ezt a füstöt, néhány nyirkos husángdarabot vettem a rögtönzött, futólag fölállított tűzhely kialakításában levő parazsára (bár nem hiszem, hogy csupán ez táplálta volna a füst kiterjedélyesedő, réteges fellegét, bizonyára más helyeken is zajlott a pislákolásnak ez a folyamata, mintha a levegőn át lesújtó gazdátlan fejsze aprított volna e célra könnyező, karvastagságnyi ágakat, melyeknek friss kérgén még elrágódhattak volna egy ideig az éjszakai nyulak), majd egy parazsat fogott, üszködőső darabot a kutyák közé is vágtam, hogy tapasztaljam meglepetésüket, mintha magam is a szétömlött vére pályáznék: ám azok orcátlanul, még csak felém se pillantva szaglászta meg tövéről hegyére az üszkös fát, majd fölcsapott farkokkal, zavartalanul folytatták lakmározásukat – nem ártott volna őket eszkimó szánkóba fogni, hogy lejjebb adjanak a kevélységükből, mert már rég lehettek befogva, oly nagy volt közöttük az egyetértés, nem martak egymás pofájába, nem kapkodtak a másik nyaka bőre után.

Most, hogy így egymagamra maradtam – a többiek a földarabolt állat testrészeit cipelték el nagy sebtében, olykor ketten is megmarkolva egy-egy hatalmas darabot, ismeretlen helyre, mintha előlem is mentenék –, úgy találtam, elérkezett az idő, hogy a magam hasznára is széjjelnézzek, ugyan mibe botolhatok itt még, tulajdon képtelenségeim milyen csapdája várhat, ha már szakadatlanul a vesztemet érzem, és különben is arrafelé gyalogolok vagy támolygok a fejemet egyensúlyozva: mindenesetre nekivágtam a füst sűrűsödő közepének, hogy majdcsak fölakadok valamiben vagy inkább föltartóztat valamilyen akadály, habár minden irány egyaránt kétes volt a számomra, nem egyéb útvesztőnél, amellyel azonban még sohasem tettem próbát: itt csakugyan könnyű volt nekik rejtekeket találniuk, és mihamar rájöttem, hogy örökre én maradok a fogó.

Egy képtelenül hosszú, traktorvontatású eke került utamba, meredeken a földbe akasztott rozsdás vasakkal, de a traktor hiányzott előle, még a nyomai sem látszottak, jókor kimentették innen, talán attól tartva, hogy elmerül, vagy másfelé akadt dolga, de a szántáshoz még nem láttak hozzá, attól félték talán, hogy mit fordíthat ki az ekéjük a földjükből? Lyukat, üreget, üres csigahéjat, ám ők bizonyára valami nagyobbtól tartottak, aminek látványától az ép vagy a józan eszüket félthették, hogy elnyeli keserves tudományukat, vagy sebtében elvermelt lélek csimpaszkodik netán a hajukba, amelynek árnyékát világosan csak feketére festett fal előtt lesznek képesek kivenni, nem is ők maguk, hanem majd valaki más, de hol találjanak itt ilyen falat, tiszta feketét, de annyira, hogy szinte már meg is szólaljon: „Fekete tűzben kovácsolt fekete ekevassal szántottál, miközben árnyékod egészen kifehéredett, nem látja sem Hold, sem Nap, de iderajzol téged, vagyis melyiktek lehet a gazda, a másik gazdája?” Ez az, amit sohasem tudnak majd eldönteni, hogy kettejük közül melyik is, a továbbiak során valószínűleg abban sem lesznek majd biztosak, hogy melyik melyikük, ha szólnának is egymáshoz, az úgy festene, mintha önmagukban beszélnének, egy végtelen monológot mondanának, egymás szájából ragadva ki a szót: ezentúl végtelen belső vívódás zajlana közöttük, s ennek nem is lehetne külön-külön szereplője – magam legalábbis sohasem voltam ilyen szereplő, és most sem játszottam itt semmiféle szerepet sem, bár igen jó lett volna, ha valaki ekkor átveszi az én szerepemet, vagy megosztja velem, miként azok a föltételezhető fekete fal előtt tennék egymáséval, habár igen nehéz lett volna nekem megfelelő párt vagy részt vagy alakmást találni.

Ez, kérném szépen, mégsem növénytársulás, amelyre akárki rábízhatná az egynyári fejét, hiszen a végleges kimenetel rövid időn belül így is, úgy is tisztázódni fog, vagyis az adott helyzet kopársága értelmében ez már mögöttünk volt: itt egy tetszőleges alak létrehozható lett volna egy jó csomó bogáncsból is akár, ami huzamosabb időn át tapadt meg itt-ott, tehenek

farkában, vagy sodródva a nagy hangon üvöltöző szélben, amely mostanára véglegesen elült, komoly szélcsend volt, és különben is csupán én tulajdonítottam a kelletténél nagyobb fontosságot a dolognak, ennek a mindent hatalmába kerített hallgatásnak, elnémulásnak, hogy nyoma veszett bármiféle egybehangelődés lehetőségének, a természet szerint soha ki nem hunyó vita folytatásának, onnantól, ahol abbamaradt, vagyis addig mintha két kígyó fújt volna ugyanarra a parázsra.

Végeredményben nem tudni, hogy e helyen a számos nézet vagy a minduntalan valahonnan fölmerülő nézeteltérés volt-e ennyire szinte egybehangzó, illetve múlt-e valami is a szavak, a kimondottan senkihez sem intézett, többé-kevésbé tagolt beszéd értelmén, ez az egész teória volt, mert egymáshoz, mindent egybevetve, alig beszéltek, és különben is mondataik mértéktelen hatástalansága előbb-utóbb így is, úgy is mindannyiuknak kedvét szegte volna a folytatáshoz, úgy alakult volna a dolog, hogy akár-melyikük egyszerűen a földhöz csapja bádogtányérját, és – mily mérhetetlen föllobanás! – ellentmondást nem tűrő hangon kijelenti, hogy beleunt, vagy elege van, vagy mit tudom én, mit tesz, és odébbáll, még mielőtt az iménti kutyák sebes nyelve fölnyálná a földről a kiborított tányér tartalmát. Ilyesmire azonban mégsem került sor közöttük, csupán jeleneteket hoztak össze, de magukról meglepedkezett szöváltásra már nem futotta: a csoda tudja, miből lehettek; ha én lehettem volna akár bogáncsból is, akkor ők bizonyára az ellenkezőjéből, kemény vagy múlhatatlan anyagból, s ennek jókora időt kellett magában hordania ahhoz, hogy mindig akadjon valami történés, meglepetésszerűen összeálló jelenet, amely fölbukkanva, szavakat formáljon maga köré, ezekkel írja körül magát vagy pusztá észrevétel fűződjön hozzá utólag, amihez ugyancsak szükség van időbeni összevetésre és viszonyításra – nos, én minderre képtelen voltam, nekem itt most egy nyári fejem volt, s ebbe csakugyan nem fért volna több az őszi szélzúgásnál, ez meg már lejárt, idegen volt tőlem, a helytől, mert itteni iskolázásom még kezdetét sem vette, s ez némiképpen kettős véleményre is kényszerített: hogy az adott helyzetben létezzem átmenetileg, de ne higgyek benne, valami mást higgyek, ami nincs, de majd lesz, anélkül, hogy magam megtegyem, mert készen fogom kapni, habár sohasem kaptam semmit, aminek egyáltalán értéke lett volna. Így hát beértem ennek az átmenetiségnek a jelentéktelen ígéretével, és elszántam ott maradtam füstfogta helyemen, elősorban semmittevőnek: amint látható is, másokat igyekeztem megfigyelni, és kinevetni őket a hátuk mögött. Ez az egész azonban el is évelt ekkorra, aligha bolydított föl a kelletténél jobban mint elsőrendű fogalom, amelyet nem lehet megérinteni, sem megmagyarázni, olyan vonatkozásai vannak, amelyeknek igen hosszú a kifutása, s ezek immár ugyanazon a pályán küszködnek valami, de inkább egymás ellen másvalaminek a nevében,

ami szintén bennük van vagy nincs sehol: velük szemben mindenesetre másodrangú helyen állok a világban, mert aminek nem tudhatok a közelébe férkőzni, az tulajdonképpen imádságuk, fölfoghatatlan hitük éltetője. Egy majdani álmos, fátyolos délutánon ahogyan az egyikük belekezd – nem is tudnám miként szólítani –, a másik meg várja, hogy hézag maradjon a szavak közt, s ott menten bekapcsolódjon, kiegészítésképpen, ami valójában ugyanannak a taglalása: itt mélyül el az egész, zuhan a bányamélybe, miféle emlékezetbe, ahonnan nem lesz majd semmilyen visszaút sem.

Hát ebből elég volt: akként jártam a füstben, haladtam valamilyen irányba, akár a vak, aki hallja a közeledő eső hangját, és még időben fölnyitja előtte az esernyőjét, s ennek tudatában érzése szerint immár nagyobb biztonságban halad tovább, egy fordított úton, mintha a tulajdon lelkét szeretné megközelíteni, máris közeledőben van önmagához, akár egy olyan lehetetlen világban is, amely mindegyre távolodik valahonnan, vagy pusztán kereng valami körül, tágul a füst pereme felé, abba az irányba, amerre a nyomomban settenkedő kutya elmenekült, mintha megfontoltságában éppen egy menekülő állat nyomait követné, olyképpen, akár a radar képernyőjén, pusztán a pillantásával jegyezve meg a nyomokat, s utána megint körbe s körbejárva, valami mérhetetlen szédülés vagy örvény képében: ezt egyensúlyoztam én magamban, ezt az egészset, akár valami szépen kifejlődött, idegen megtestesülést, melyhez azon kívül, hogy cipeltem, semmi közöm sem volt, s így érthető is, hogy szabadulni vágytam tőle, s azt csak nagy távolság tette volna lehetővé, hogy kipörögje magát a fejemből, én legalábbis úgy éreztem, s haladtam ennek a pörgésnek a vonalán, inogva, mintha bűgőcsigát vagy sergettyűt, nekivadult lendkereket egyensúlyoznék a fejem búbján, és jaj, micsoda fejem volt nekem! A pörgés megegyezett az óramutató járásával, az égtáj különben sem ismer más irányú forgást, ez működésének örökös irányvétele, és ha valaki mégis másfelé szeretne indulni: nos, tessék!

Ebbe az egyszerű és kézenfekvő gondolatmenetbe, amelybe ez az eszme csúcsonyosodott, még a szakadatlan mozgás sem tudott végérvényesen bevonni (esetleg belőlem hiányzott mindenfajta ilyen irányú adottság), olyannyira, hogy jókora távolság megtétele után nyertem csak biztos fogódzót egy egészen szilárdnak tűnő villanypóznában: ahogy fél kézzel átkaroltam, az esernyő még sokáig forgott a kezemben, már-már attól tartottam, hogy kinyitott kupolája még napok múlva sem fog megállapodni, amikor már mindenfajta ezzel kapcsolatos részletet elfeledtem, az esernyő még egyre tartja majd magát, vak mementóként, amelynek az értelmére ki sem fog emlékezni, mert mindössze én emlékezhettem rá, azon a résen keresztül, amennyire ajtónk nyitva állt, habár határozottan tudom, hogy amikor eljöttem, besuktam magam után.

– Nem főhet örökké ez a leves sem – hallottam, most már az eredeti helyszínén, a fülemben végbement robbanás után, két késünk kifent éle között: ha másra nem is volt jó az egész, annyit mindenesetre használt, hogy hallásom rendkívüli módon kiélesedett, olyannyira, hogy hallóidegeim szinte a pusztá levegővel érintkeztek, nem is igen tudtam mihez kezdeni e zárt helyen rendkívüli érzékenységgel, amely, megítélésem szerint, az ágyamban kelő kovással még nagyobbra növekedett, fokozottabbá vált, túlnőtt immár levesünk gondján, benne a sebesen föl-alá kergetőző, megduzzadt rizsszemekkel: nem tudom, hol találta meg Agg Halál a számítását, hogy az ugyanilyen leves elől ide menekítette magát, e valamennyivel képtelenebbnek ható másik leves közelébe, futólagos cserére lelve bennem, habár lehetséges, hogy könnyű dolga volt, mivel ismerte az oda-vissza utat, ott fészkelt mezítlábas bakancsában, amit meg én megjegyezhettem volna belőle, fölszurkálta szöges botja hegyére, úgyhogy vele szemben én maradtam meg tudatlannak – mit tesz a kor! Mit tesz a kor! A tapasztalás! A villanypóznák köze! Főként ha egy kukkot sem szándékozik róla beszélni, én meg mindent elmondok, mintha a mellkasomat szakítanám föl, és még ezt is őelőtte, míg csak elő nem tűnik a fekete barázdák vizének bennem borzolódó áradásától sebtében összegöngyölt, bizonyára mocskos batyu sarka, s ennél fogva egyből kirántható lenne belőlem az egész titok, amit magam sem sejtek és nem is értek.

Itt azonban már erősen itatták a gyászhuszárokat, mintha hamarosan bekövetkező, elszánt lovasrohamra készülődnének a két tollbóbitás lovon, és hogy meglegyen hozzá a bátorságuk: csoda, hogy a lovakba nem erőltettek bele egy-egy palackkal; Agg Halál is erősen meresztgette ragadozómadár-szemét, talán bele szeretett volna inni az italukba, vagy pusztán az időpontot fontolgatta, nem volna-e már ideje elenyésznie, valahol a dinamit nemrég robbanása által ütött rés mentén, botja szöges végén vonszolva gyászszalagként a meg-meglíbbenő elméleti útvonalat: hogy egy ilyenemű vénember ekkora erővel legyen megáldva! Mintha az ember lassan már a saját szavainak sem hihetne! Hogy milyen töről fakad mindez, ami itt történik?

Akármit legyen is, annyit azért látni, hogy a nem is oly messze eső téglagyárban egy pillanatra sem hagynak föl az agyag kitermelésével, púposra rakott talicskán tologálják a deszkapalló hosszán, mintha csak belekuporodott volna a talicskájukba, és nem is lenne bányakincsnek nevezhető. Valaki rozoga deszkaasztal mellett, amelyen talán agyagot is gyúrhattak valaha, pecsétet üt egy papírlap aljára, engedélyez vele vagy megtilt, ki tudna rajta elmenni, majd a papírt négyrét hajtja, és a pecsétet is visszateszi kopott bőrtáskájába, külön a nyomóját és külön a párnáját: Ezzel is megvolnánk, mondja aztán, és az ősrégi táskát jobbjában lóbálva szűk ívben fordul ki a drótkerítés mögül, nem is annyira passzióból, hanem az ösvény nyomvonalát követi.

Fejében máris írógép kattog, és ezt követően nem is igen figyel a lába elé, másvalamit fogalmaz, ami nem is tartozik ide, de úgy forgatja, hogy fehéren fekete megállja a helyét, nemsokára majd világos lesz, hogy igaz-e. A visszamaradók pedig mintha nem győznék egy helyre zsúfolni a rengeteg agyagot, no, csak mindenből ennyi legyen, mert ki tudja, mit rejthet még a föld gyomra, azután a jövő, végül pedig a sors, milyen meglepetéssel szolgálhat még mindegyik külön-külön. Ezt is tömören össze kellene foglalni, nincs mindenki a hosszú beszédhez szokva, sem ideje, sem türelme, még illendőségből sem, végighallgatni; mintha rögtön másképp kellett volna belevágni, már az eleje a helyes iránytól eltérő gondolatokat ébreszthet.

Így nincs is módja szemügyre venni a mészégető beomlott kupoláját, különben is az égetéshez most se kő, se tűzanyag: valahol valami elakadt, megrekedt – oltottan érkezik messzi földről a mész, mert a hosszú úton javarészt elázik, és aztán az egész másnap már használhatatlan, az biztos, hogy nem lehetne vele a firmamentumot kimeszselni, sebes cseppekben hulana alá az ember szemébe: még hogy így elvakítani a világot!

Inkább nyomába ered a temetési menetnek, mivel azonban senki ismerőse ott, nemigen kell iparkodnia, senki sem szokott idegen temetési menethez csatlakozni.

Kivéve persze engem, aki mindig jártasabb vagyok a mások dolgában, mint a magaméban; kullogok ott, mintha a jó dolgomat temetnék, amott meg a szanaszét futkározó, farkukat kunkorító malacokat sem tudták gondozóik idejében visszaszorítani az ólak ajtaja mögé, és zajt sem csaphattak annyira föltűnőt, hogy fölhívják vele magukra a figyelmet, és a menethez is csak úgy tudtak csatlakozni, hogy nyomában sebesen becsukták a kaput, én még féloldalgósan kicsusszanhattam közöttük, de ha nálam az esernyő, biztosan fönnakadok a kapuszárnyak közt – hát ennyibe tartottak itt engemet vagy ennyibe sem, és Agg Halált, akihez mégis alázattal odacsapódhattam volna, hiába is kutattam tekintetemmel, igencsak elvegyülhetett a tömegben, de az sincs kizárva, hogy őszintén sóvárgott helyemre, a kocsi bakjára telepedett, afféle segéd- vagy másodkocsisként, pusztá útmutatónak, amennyiben az igazi, vidéki lévén, netán rossz irányba akarna fordulni vagy eltévedne, nehogy megvezetgesse a gyászolókat, vagy netán hátulról közelítse meg a temetőt, hepehupákon keresztül, amerre emberemlékezet óta senki sem járt. Vagy miként ez Agg Haláltól kitelik, épp erre biztatna kocsist és lovakat, önfejűségéből-e vagy tájékozatlanságból, mindegy, botjával mutogatva az irányt, mint akinek útközben valami értekeznivalója akadt, avagy még most sem ért volna véget a közöttünk végbemenő személyiségcsere, József, József! Most pontosan melyikünket is illetne ez a nevezet?

Némely gonoszak illendően és levett kalappal ácsorogtak az út mentén,

amíg a menet elhaladt, ám amint a kalapjukat a fejükbe nyomták, nem állhatták meg, hogy utánam ne kiáltsanak:

– Trütyü!

Mi a csodát jelenthetett ez, nem tudom, ám az biztos, hogy kizárólag nekem szólt, személyesen nekem. És ha Agg Halál kullog ott, a helyemben, vajon neki is ezt kiáltották volna?

Nem tartottam ildomosnak, hogy leálljak kötekedni velük, vagy olyan értelmű megjegyzést tegyek, miszerint nem helyénvaló a gyászmenetbe bekiabálni, tekintettel lehetnének a borulattal versenyt szálldosó templomi lobogókra, mert mily elkeseredetten verdesnek a rájuk írt mord képmások, s ezeknek valamelyike az enyémmel azonos, fagyos batyut visel bensőjében, s magam azért maradtam ennyire hátra, hogyha netán selyme, vászna s páncélja szakadtán napvilágra kerülne, s a keréknyomba hullna, az elbáméskodók háta mögött én figyeljek föl rá elsőnek, s mily nagy nyereség lesz az a számomra, ha végre magamhoz szoríthatom! Akár a pusztá semmit... Elmúlt korok molylepkerajként szétrebbenő illatát! Amely végül is volt-nincs.

Tehát egyszerre nincs semmi, sem belül, sem kívül, hiába keresi tekintetem a gyászülte kíséretben Gubacs, vagyis Úrfi alakját – úgy tűnik, erre az időre elhúzódott valahova, esetleg kanalazza a hátrahagyott levest, mivel mostantól egy ideig már semmi váratlan esemény nem üthet rajta, meg azután ott van az a rengeteg tézta is, szerintem már kétoldalt lóghat lefelé az ágyamból, mintha csupán azon töprengene, hogy egy ilyen napon mi lenne a helyesebb: jobb vagy bal lábbal kelni-e, s marad számomra a tanulság, hogy könnyen így jár az, aki éjszakára gazdátlanul hagyja az ágyat, esernyő alatt szunnyadozik a fogolymadarakkal, vagy hagyja magát föltartóztatni nem a helyzethez illő egyének által, mintha bármiféle kíváncsiság is lakozna benne az olyan állításaikkal kapcsolatosan, amelyekkel mintha üreget kerekítenének a levegőbe, közvetlenül ott, az ember orra előtt szárnyra kapó madaraknak.

Mostanra csakugyan hiányoltam kezemből az esernyőt, főként amikor láttam, hogy mennyien fölnyitották, hogy a magamét, amelyik a tegnapi nap folyamán meg az éjszaka velem volt, nem is lettem volna képes fölsmerni köztük, és hiába fürkésztem az esőtől mind sárosabbá váló utat is a nyomukban, semmi olyat nem vettem észre, ami az én elméleti batyumhoz lett volna hasonlatos, csupán a csapdosó eső lett egyre kitartóbb, mintha halaszthatatlan dolgát végezné, nekem meg ilyen nem volt, és a lobogók is már ázotlan konyultak le dárdáikon, ábráik többsége fölismerhetetlenre gyűrődött, nem mintha mindegyik alakot külön-külön is ismertem volna, de ekkorra már formájukat sem lehetett kivenni, szürkésen derengő csillogással futtatta be őket az eső, hogy szinte már a pofám is odaillett volna

közéjük, ahogy bámultam őket: ez a szentségtelenség mindig is meglehetett bennem – még hogy én? Ott?

Végül is egyre inkább elmaradoztam a menettől, hogy a pecséthordó vagy -nyomó, aki tekintélyesebb távolságról követte a vonulást, mivel út-iránya azonos volt velem, már-már beért, én meg tartottam az effajta találkozásoktól, semmit vagy semmi jót sem reméltem tőlük magamra nézve, úgy-hogy megint csak szaporázni kezdtem a lépéseimet, abban a reményben, hogy Úrfi hátha mégis ott lappang a menetben, és talán számíthatok a segítségére, hiszen ő volt itt messzi földön az egyedüli, aki ismert, tisztában volt velem, megneszelte, ha kényelmetlenül érzem magamat, bár abban a menetben mindenki úgy érezhette magát, talán csak a lovak nem, mert azok annyira elöl voltak, hogy mit sem láthattak az egészből, még annyit sem, mint amikor a koszos ablakunk tükrében a saját pofájukat nézegették.

– Maga beszélni akar velem? – kérdeztem végül a pecsétnyomót, amikor velem egy vonalba ért.

– Miről kellene beszélnem magával? – lepődött meg a kérdésem. – A gódröknél van alkalmazásban?

– Nem, de véletlenül láttam, hogy onnan jön – mondtam.

– Ha nem ott van alkalmazásban, akkor nincs miről beszélgetnünk – vette elejét további tapogatózásomnak, és szótlánul lépkedett mellettem a sárban, mintha tudatában lenne annak, hogy sárból vétettünk és azzá leszünk, legfőbb téglává, és akkor fuccs a szabad mozgásunknak: befalaznak bennünket. Tapasztalt embernek látszott, vele legalább egy ízben meg is eshetett ilyesmi. Azután valahogy kiszabadulhatott, de a formája szögletes maradt, sőt még a mozdulatai is – mintha két téglát emelgetett volna lépésről lépésre a talpán, hogy be ne sározza a szögletes orrú cipőjét. Nagy bátorság lett volna a részemről, ha ezt firtatni kezdem, vagy netán vigyázatlanságból rá találok lépni, mert nem szokás a mellettünk haladó ember cipőjére taposni, ez már rosszindulat lett volna a részemről, vagy kimondottan hanyakosság, ami mégiscsak elképzelhetetlen egy gyászmenet háta mögött.

Ó, ekkortájt bolond fejem! – kerültem tisztába azzal, hogy ezt fogom majd rikkantani egy bizonyos jövődőben, amelynek még a kontúrjait sem sejtettem, aranyát most mossa ki a fölhalmozott agyagdombokból az eső, s ebben a felhígult latyakban még idejében lenyomatot vehetnék jelenlegi neveltség alakomról, mert ilyet sem gyártanak mindennap a pipafüstben, hogy ily világosan fölismerhetők legyenek rajta a tehetsége nyomai – úgy belehasítanék én a sárba, akár a fejsze éle vagy valami nyomorult fájdalom, amit ezek az alacsony fellegek sulykolnak a világba: egyszerűen ez volna a más idők temetési ígérete, ezt akarnák itt már napok óta eladni nekem!

Egy-egy egymástól idegen létezőként haladtunk párhuzamosan a pecsétnyomóval, ő ugyan nem szólt volna hozzám, vitte magában a szavai sú-

lyát, bennem azonban más kedélyállapot vert tanyát, én kereső típus voltam, mert most is például szakadatlanul Úrfit kerestem a tekintetemmel, meg Agg Halált is, nekik azonban hírük sem volt a menetben, legalábbis az én számomra árnyékban maradtak, eltakarhatta őket a sok fölnyitott esernyő, vagy a sebes eső verte őket bele a földbe, de akkor kettőnkét miért nem vert bele, a táguló mennydörgések robajából erre is futotta volna, paraszt- vagy proletártemetést játszva, mindegy, mert mi nem voltunk sem ezek, sem azok, mert mi egyszerűen csak lettünk és vagyunk, és innentől már teljesen közömbös a teremtés számára, hogy mik.

Mintha az a megvakult mész csorgott volna ránk, az a messzi földről való, amit legföljebb elhullott állatokra lehetett volna önteni, mert valamilyen okból így szokás (harctereken, járványok idején), és különben is javítja a talaj minőségét (vagy épp tönkreteszi, nem tudom), de most minden fehérlett, ahogy a környéket bőségesen becsapdosta a magastól ez a mésztej, vagy maradjon meg földadványnak az, hogy pontosan mi is, avagy minék a futó zápora, amit a pecsétnyomó egy idő után elunhatott, mert csodák csodájára kérdés nélkül közölte velem, pedig egyáltalán nem volt fontos, inkább vigyázott volna a szájára, hogy bele ne folyjon ez a lé:

– Én itt most elfordulok – és útirányát jobb kéz felé alig módosítva keresztülvágott valami elmosódó terepen, mint aki papír síkjának vág neki, s az nem is annyira vízszintes, de nem is merőleges, egyszerűen semlegesíti a perspektívát, csupán annyi a biztos vele kapcsolatosan, hogyha föntről is pereg alá, mégis valami elfogadható szitalássá vagy réteggé áll össze, és keresztüllátni rajta, ahogyan az ember följebb és följebb kapaszkodik az anyagán: így tudatosítja azt a távolságot, ahogy mind messzebb a síkjára vetül, vagy kirajzolódik benne alakja – ez olyasvalami volt, mintha egy rajz megmártózna nem a fényben, hanem a vakítónak ható hideg fehérségben, úgyhogy magam is a pecsétnyomó után eredtem, és szölongatni kezdtem, hátha meghallja:

– Hé! Hé! – préseltem ki a hangomat a hasamban levő hideg batyuból. – Tartsunk együtt, mint eddig is. Én balról, maga meg jobb felől! Vagy ahogy maga képzelem!

Úgy tűnik, nem képzelte sehogyan sem, mert tartósan maga elé nézve szaporázta a lépéseit abban az anyagtalannak tűnő fehér valamiben, amely tagadta a perspektíva létezését, úgyhogy nem is állhatott fönn közöttünk említésre méltó távolság, legföljebb egy süket világ ékelődhetett közénk, amely beérte a tulajdon, számunkra alig érzékelhető, surrogó hangjával, mintha minduntalan meszelő kefeje járna a sarkunkban, és kenne el nyomainkat, s annak hidegét futtatná végig a hátunkon, hogy hamarosan ütött-kopott valónkat is utoléri, és bennünket is egyszerűen átmeszel, mintha nem is léteztünk volna, elöntve klórszagú meszének tejétől, így akarván tudtunkra adni igazát.

A pecsétnyomó ennél a pontnál növekvő iramban kezdi szaporázni lép-teit, nem szeretné mindenáron s e környezetben teljes föltűnő jelenségével magára vonni az elemek haragját, én pedig elveszetségemben aligha tehetek mást, mint igyekszem járásához igazodni, arra gondolva, bár maradtam volna meg a világ temetési menetében, bármennyire is feszélyező a modorom, s ami csak ép egész, már pusztá jelenlétem is arra kényszeríti, hogy minden eresztékében csikorogni kezdjen, vélekedem én, aki a látszólagosan kisebb bajból minden bizonnyal nagyobbba jutottam, valami mennyei laktáció özönébe – most az egyszer becsületesen össze fogják gyúrni a fejemben hordott és a tudatomat képező tésztaamat kakastejjel! Amit Úrfi kovászolt kísérletképpen, de utána maga is hogy megfutamodott előle, meg vagyok róla győződve, hogy még dinamitot is robbantott benne Agg Halállal, mert miért mondták volna különben a gyerekek Süketpusztán, hogy olyan nyúlós a fejem, akár a pulykatakony – majd megláttam volna én őket a magam helyében, dugták volna inkább a dinamitrudat ők is, meg Úrfi is Agg Halál ülepébe!

– Késő bánat! – illetett ezekkel a szavakkal a pecsétnyomó; nem is tudnám megmondani, hogy ekképpen szólított-e vagy valamit közölni szándékozott velem, sőt, a tésztaival, amelyik már meghaladhatta tömegemet is: sohasem hallottam olyasmiről, hogy valakinek ekkora tudata lenne, de ez is már roncsolt állapotában; egyedül tehát csupán amiatt bánkódhattam, hogy távollétemmel nem tudtam épségben megtartani, habár ki tehetett róla, hogy akkorára kelt? Hogy minden sületlenségem együttvéve sem tudott volna versengeni vele.

Erre rádöbbenve e helyről különben sem tehettem volna semmit; kimentése aligha kerülhetett volna szóba, ha még a színhelyen is maradok, akkor sem: legfőljebb egy nagy hordóba fért volna bele időszakosan, olyanba, amelyikről süketpusztai tartózkodásom alatt esett szó, hogy semminek sem lehet annál jobb dolga, habár én még személyesen nem vettem ilyet szemügyre, ám el tudtam képzelni, mint pattannának szét rövid idő múltán a dongái a beléje szorított tudatom roppant nagy feszítőereje nyomán – ekkor végtére is milyen dolga lenne a boroshordónak, ha már a megvetemedett aroncsaival sem lehetne gurigáznom, és számomra minden maradna a régi: ezt is jelenthette volna a késő bánat a pecsétnyomó szájából, esetleg azt, hogy Úrfi visszamaradt tovább munkálkodni a tudatomon, és most a nagyobbik késünkkel szabdalja a tészta özönét, miközben föltüzeli Agg Halál fekhelyét, meg más tűzianyag után is néz, vagy már meg is tette, amennyiben nem állta útját a meszes szitalás, ám Agg Halál mindenképpen fekhely, szállás és egyebek nélkül maradt, a gyász kocsi bakján lesz ezentúl a lakása, amennyiben a döglött mész permetező rétege nem őt fogja elsőként eltakarni, olyasformán, mintha vaskos ecsettel húznák keresztül, akár

egy téves számítást, de hogy a szája sötét foltként átüt a festésen, az a rész nagyobb odafigyelést követel: a szőrös ecset egész tömegét meg kell forgatni a szájában, többször is, amíg a nyála egészen fehérre nem válik, és már nem is fog látszani, amikor lecsordul a szája sarkán. Így aztán már mehet vissza Süketpusztára, a fekete festésű fal elé, árnyéknak vagy elállni az árnyékot, vagy majdcsak kezd valamihez, amennyiben a fal sötét színe egyáltalán megmarad, mert ha azt is ellepik a fehér szemcsék, vége az öregnek! Még járkalhat egy ideig a meszelt falak tövében, fürkészsze a helyet, ahol megmutatkozhatna, de bizonyára mindenki valami mással lesz elfoglalva, és senki sem fog épp órá figyelni, és végül is elenyészik a fehéren a fehér. És utóbb bizonyára erre a sorsra jut a gyászmenet is a tolongó esernyők fehér háta alatt, arrafelé halad az idő, a nyomában jár, akárcsak én a pecsétnyomóéban, akik meg födetlen fejjel szemlélik, a kalapjuk előbb-utóbb megteelik mésztejjel, úgyhogy kénytelenek lesznek ezt borítani a fejükre.

Most szeretném hallani a rezes hangjukat, ahogy fehérre fakul, ugyan miként kiáltoznának most utánam, talán mint a dögtemető kísértetei? Tehát így halad itt minden valahol a pecsétnyomó elképzeléseiben a papírforma szerint, kapkodván lábunkat az égi meszelő elől, átlósan szelve a megindult mindenség fehér síkját. A pecsétnyomó viszont mégiscsak otthon lehet a papíron, a kérdés inkább az, hogy én miként keveredek ide, ezzel a fölaperített tudattal, amelyben immár nem lesz köszönet. Avagy végleg kiveszhetett a világból a hálaérzet?

Úrfi behajol a tüzes kemencébe, mintha szalamandrákat keresne a lángok közt, alaposan megforgatja a parazsat, hátha épp oda húzódtak vagy menekültek a végítéletnek ható tejfehér zuhogás elől: de semmi, legalábbis puszta szemmel nem tapasztalni változást, bár akkora a hőség, hogy könnyen lángra lobbanhatna tőle az ember haja, úgyszólván göndörre ugrik össze minden hajszál az ember homlokában.

Az agyonhevített, megritkult, száraz levegő szerteárad elridegült konyhánkban, jelezve a forróságot, amelyet majd a kánikula hoz, nagy, kényelmes szárnycsapásokkal úszik át az akkorra acélszürkére váló mennybolton, de ez még annyira messze van, hogy helyesebb most bekiabálni a kemence kürtőjébe, néven nevezni ezt a megélenkült dűltságot, amelyben mintha a dzsip kerekeinek súrlódása hallatszana egy elkerülhetetlen fékezés után, göröngyök és a köves morzsalék horzsolódása: No, mégis, ki a legény? Ki irányítja ezt a fáradságos munkával összehozott tákolmányt? – Ám ez a hang csupán a kürtőben él, különben még szunnyadozik valahol, és dobol hozzá az egyhangú eső a dzsip fedelének ponyváján, amely alatt mostanra senki sincs, és az egyik kerék tömlője tegnap vagy tegnapelőtt óta láthatóan lelappadt.

Itt kezdődhetne kifűzetésem vagy befűzetésem, akár egy nagy, halott cipőé, kiűzetésem a forró kemencéből, vagy beűzetésem: Hah, micsoda at-

moszféra! Hamarosan vargát fogok rántani! Nem igaz? És ilyen egyenes cipőpertli, amin függeszkedek, csak az égboltról csoroghatna alá, merő fekete festékből, és ez a festéksáv, amely a hőségben valami gyantás olvadás nyomán csorog, lassan végigperzseli a homlokomat, mintha ketté szeretné vágni, majd a szemöldököm között indul lefelé – ahhoz az egyhez nem fér kétség, hogy jó hosszúra sikeredett! Ha nálam lenne valamelyik késünk, holtbiztos, hogy tennék olyan kísérletet, hogy elvágjam, ellentmondjak a lebegésnek, akár az üres szóbeszédnek, habár igazság szerint nemigen marad más hátra, minthogy elkezdjek rajta fölfelé mászni, akár a pók, habár ez senki nyomdokain sem vezet, ez egyszerűen állapot.

(Folytatjuk)

